

УДК 378 (410)

DOI 10.31494/2412-9208-2020-1-1-349-358

**FORMATION OF BRITISH PROFESSIONAL DEVELOPMENT
SPECIALISTS OF PRESCHOOL EDUCATION IN LIFELONG EDUCATION
SYSTEMS**

**СТАНОВЛЕННЯ БРИТАНСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО
РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У СИСТЕМІ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ**

Mariana MARUSYNETS,

Doctor of pedagogical sciences,
professor

<https://orcid.org/0000-0002-9935-3337X>

marusynetsm@ukr.net

National Pedagogical

M.P. Dragomanov University

✉ 9 Pirohova St.,
Kyiv, Ukraine

Victoria IVANOVA,

Candidate of Psychological
Sciences, Associate Professor

<http://orcid.org/0000-0003-3954-9407>

vika-ivanova@ukr.net

Mukachevo State University

✉ 26 Uzhhorodska St.,
Mukachevo, Transcarpathian region,
89600

Мар'яна МАРУСИНЕЦЬ,

доктор педагогічних наук,
професор

*Національний педагогічний
університет імені
М.П. Драгоманова,*

✉ вул. Пирогова, 9, м. Київ,
Україна

Вікторія ІВАНОВА,

кандидат психологічних наук,
доцент

*Мукачівський державний
університет*

✉ вулиця Ужгородська, 26,
Мукачево, Закарпатська область,
89600

Original manuscript received: February 01, 2020

Revised manuscript accepted: March 02, 2020

ABSTRACT

The history of educational development in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland is shown, which in the second half of XX – the beginning of the XXI century contains a constructive beginning, which led to the formation and gradual development and defined the ways in the system of professional development of teachers of preschool education.

The purpose of the article is to characterize the various aspects of the problem of becoming a British system of professional development of preschool education professionals in the system of continuous education.

In the 80-90s of the twentieth century there were significant changes in the organization of professional development of preschool teachers: different forms of their professional development were created. The main providers of professional development were: local authorities, the pre-school educational institutions, universities

where special courses were organized; various quango advisory committees are set up, non-governmental organizations created and funded by the government (hence, accountable to it) but formally independent in their activities.

At the beginning of the 21st century, a new wave of professional development of preschool education professionals began, as they are engaged at all levels: national, regional, local, in particular: the Minister of School Reform was introduced; education standards have been raised. The British Association of Preschool Education plays a special role in raising the level of professional development, which has developed various courses, programs, formulated specific goals in the system of professional development of specialists in pre-school education; increasing the level of knowledge, skills, and specialists acquire new knowledge, skills, skills and apply them in the process of professional development; The main providers of professional development of preschool education professionals, in addition to the local authorities, the educational institutions themselves, universities, and create and distribute various models that offer a range of courses, programs for continuous professional development of preschool education professionals; Various forms and teaching methods are used to enhance the pre-school teacher's skills.

Key words: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, formation, British professional development system, pre-school education, pre-school teacher, continuing education system.

Вступ. У 1950–1960 роки ХХ століття місцеві органи освіти відігравали головну роль у забезпеченні неперервної професійної освіти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. У цей період місцеві органи освіти відповідали за діагностику потреб учителів дошкільної освіти, давали оцінку їхньому викладанню і прагнули створити сільські та місцеві служби для розширення громад (Williams, 1991).

Велике значення неперервній професійній освіті та навчанню (INSET) у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії було надано наприкінці 1960-х років. У 1967 р. наголошено на необхідності підвищення кваліфікації вчителів дошкільної освіти (Henderson, 1978).

Мета статті – схарактеризувати різні аспекти проблеми професійного розвитку фахівців дошкільної освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в системі неперервної освіти.

Різні проблеми становлення британської системи професійного розвитку фахівців дошкільної освіти вивчали як вітчизняні дослідники (Н. Авшенюк, Н. Варга, І. Задорожна, О. Повідайчик, І. Попович, Л. Пуховська, Н. Рокосовик, А. Сбруева та ін.), так і зарубіжні (Р. Барнет, С. Борг, Р. Гріффітс, Е. Дженкінс, Л. Елтон, М. Хенкель, М. Хіллі та ін.).

Методи дослідження. У статті використано методи дослідження: теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури) для обґрунтування вихідних положень дослідження; інтерпретаційно-аналітичний метод, на основі якого вивчаються українські й зарубіжні джерела із застосуванням синтезу, аналізу, систематизації та узагальнення; метод порівняльно-історичного аналізу для виявлення методологічних підходів у підготовці вчителя дошкільної освіти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії.

Результати та дискусії. У Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії з 70-х рр. ХХ ст. організовується професійна освіта,

проводиться багатьма способами й різними органами, переважно державними, які поділяють відповідальність за професійне вдосконалення вчителів дошкільної освіти: центральний уряд – департамент освіти (DfE); місцеві органи керівництва освітою; керівні органи школи; вчительські центри; окремі зацікавлені вчителі; інститути педагогіки при університетах (Holt, Boyd, Dickinson, Hayes, & Le Metais, 1997).

З 70-х років ХХ ст. неперервна професійна освіта в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії добре організована. Кожен педагог зобов'язаний проходити щорічно підвищення кваліфікації впродовж 18 днів (30 годин) (Семенець-Орлова, 2015). Р. Морант (R. Morant) зазначив, що департамент освіти (DfE) не є органом, який відповідає за професійне вдосконалення вчителів дошкільної освіти, адже курси, ним організовані, проводяться в університетах чи коледжах (Morant, 1981). Інспекція її Величності (HMI) забезпечує персонал для залучення вчителів дошкільної освіти з метою обговорення стратегій, підходів сучасної освіти, технологій навчання (Clegg, 1981).

У 70-ті роки урядова стратегія впливу на компетенції вчителів дошкільної освіти планувалась централізовано, однак значною мірою була зорієнтована на місцеві органи освіти та керувалася навчальними програмами С. Хігінс (S. Higgins) і Д. Літ (D. Leat) (2001). (Higgins & Leat, 2001).

З 1974 року в Англії та Уельсі існує понад 100 місцевих органів освіти, які пропонуються Білою книгою про освіту, з 1972 року вдосконалюють неперервну професійну освіту та навчання (INSET). Навчальні програми С. Хігінс (S. Higgins) і Д. Літ (D. Leat) були розповсюджені по всій території Сполученого Королівства Великої Британії, Північної Ірландії та місцевих органах освіти (Williams, 1991). Власні навчальні програми INSET LEA підтримуються централізованою системою надання грантів під назвою LEATYS (Evans, 1993). Окрім названих органів та установ, які надають освітні послуги за неперервною формою навчання в досліджуваних країнах, існують й інші, для прикладу ті, що відповідають за процес і розвиток школи: Рада шкіл, Національна рада вчителів, а також Національна асоціація викладання англійської мови (NATE), Асоціація наукової освіти (ASE), Математична асоціація та союз учителів та інші установи, які час від часу пропонують курси професійного розвитку для вчителів дошкільної освіти. Це є свідченням того, що в цих країнах відбувається помітна динаміка розвитку професійної освіти вчителів. Так, представлені дані свідчать про те, що в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії прогресує становлення професійного розвитку вчителів: якщо у 60-ті роки ХХ ст. лише ставилося питання про необхідність залучення більш широкого кола вчителів дошкільної освіти до підвищення кваліфікації, то в 70-ті роки відкривається чимало освітніх установ, відповідальних за професійний розвиток, який забезпечується в закладах освіти, центрах учителів (LEAs), у ЗВО або закладах подальшої освіти, незалежних навчальних або конференційних центрах (Holt, Boyd, Dickinson, Hayes, & Le Metais, 1997).

На переконання багатьох британських учених, традиційно INSET

створена для вчителів, які відвідують курси за програмами, розробленими агенціями. Такий підхід не отримав схвальної оцінки через окремі недоліки, зокрема підвищення оплати за навчання, яке не було спроможним себе окупити за весь період, і відповідно мало збитки.

У 1973 році ця система вдосконалюється і набуває змін – залучення INSET до вчителів у дошкільний навчальний заклад, а не виведення їх із навчального закладу, бо підвищення рівня професійної освіти має розпочинатися в саме там, де відбувається навчання та викладання, створюються навчальні програми та методики, виявляються недоліки та потреби (Pike, 1993).

У 1981 р. Міністерством освіти і науки було видано закон «Про освіту» (Education Act, 1981), згідно з яким організовувалися курси без відриву від роботи для вчителів дошкільної освіти, які працюють, тривалістю від одного вечора до одного року (Прокопчук, 2016). У законі значна увага приділяється дітям з особливими освітніми потребами та їхньому «спеціальному освітньому забезпеченню». У законі детально визначено вимоги до різних освітніх ланок та розроблено відповідні положення: про особливі освітні потреби та спеціальне освітнє забезпечення; про відповідальну особу за зареєстрованих дітей з особливими освітніми потребами; про загальний обов'язок місцевого управління освіти перед дітьми, за яких вони несуть відповідальність; про оцінку спеціальних освітніх потреб; про заяву щодо особливих освітніх потреб дитини; про запити та оцінки. Слід також зазначити, що ще законом «Про освіту» 1953 р. (Education Act, 1953) було передбачено: якщо дитина має особливі освітні потреби, місцеве управління освіти має нести за неї відповідальність (Education Act, 1981). Як видно із зазначеного, закон «Про освіту» (1981) не лише спрямовував на професійний розвиток учителів дошкільників, а й на посилення їхньої підготовки до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Згідно з прийнятим законом «Про освітню реформу» (1988) в країні відбулися значні зміни. У кінці 80-х років ХХ ст. значна увага приділяється не лише професійному розвитку вчителів щодо навчання дошкільнят, а й посиленню їхньої підготовки по догляду за дітьми. Зокрема, в законі «Про дітей» 1989 року (с. 41) зазначено: обов'язок місцевих органів влади в Англії та Уельсі – проводити періодичні перевірки щодо якісного догляду за дитиною.

Особливу увагу на освіту дітей дошкільного віку та здійснення кваліфікованого догляду за ними звертається в законі «Про освіту» 2002 року Сполученого Королівства. У цьому документі визначено вимоги до освітніх органів стосовно зазначеного питання та розроблено певні положення: про освіту дітей дошкільного віку; про обов'язки місцевих органів освіти (LEA) щодо достатності надання догляду за дітьми; про функції, форми та зміст служби місцевих органів освіти з урахуванням вказівок державного секретаря; про партнерство та плани розвитку й догляду за дітьми раннього віку; про функції головного інспектора Її Величності щодо догляду за дітьми; про повноваження LEA щодо фінансування дитячої освіти. До того ж законом визначено зміст

дефініцій: «дитяча освіта», «інспекція дитячої освіти», «ясла-садок» та «початкова освіта» (Education Act, 2002).

Як видно із зазначеного, закон «Про освіту» 2002 р. не лише спрямовувано на професійний розвиток фахівців дошкільної освіти щодо навчання дітей, а й на посилення їхньої підготовки до надання якісного догляду за дітьми. З середини 90-х років ХХ ст. значна кількість бюджетних коштів, виділених на професійний розвиток учителів, спрямовувалася безпосередньо в освітні заклади.

У 1987 р. Міністерство освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії видало постанову, згідно з якою визначено 5 робочих днів для професійного розвитку вчителя (Прокопчук, 2016). Ми вважаємо, що 5 днів безоплатного позакласного навантаження на рік, безумовно, сприяло професійному розвитку учителів.

У 1998 р. в Англії та Уельсі розроблена й запроваджена програма підготовки фахівців на робочому місці (Семенець-Орлова, 2015). Слід зазначити, що на рівні місцевої влади та навчальних закладів дошкільної чи початкової освіти освітні консультанти організують курси, які можуть сприяти професійному розвитку вчителів дошкільної освіти. Багато з цих курсів покладаються на власні ресурси та персонал місцевої влади, але часто доповідачів беруть з університетів (Continuing Professional Development for Academic Staff Working in Higher Education, 2019). Як видно із зазначеного, у 80–90-ті роки ХХ ст. у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії відбулися прогресивні зміни в становленні професійного розвитку вчителів дошкільної освіти на державному рівні. Значну роль у професійному розвитку вчителів Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії відіграють місцеві органи влади, самі заклади дошкільної освіти, де впродовж усього життя відбувається підвищення кваліфікації вчителя відповідно до сучасних вимог до знань, умінь та навичок.

Нові освітні зміни щодо професійного розвитку вчителів дошкільної освіти запроваджено з початку ХХІ століття. У 2015 р. Міністерство освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії спрямовує свою діяльність на подолання соціальної несправедливості в доступі до якісної освіти та різних програм для дітей з бідних сімей (Семенець-Орлова, 2015). Професійним розвитком фахівців дошкільної освіти займаються на всіх рівнях: національному, регіональному, місцевому (Берегова, 2017).

Заслуговує на увагу діяльність професійних навчальних спільнот, до яких (до професійного вдосконалення) залучаються не лише вчителі, але й обслуговуючий персонал (Филипська, 2015). Особливу роль у підтримці професійного розвитку учителів-практиків дошкільної освіти, що працюють у дитячих центрах; приватних, добровільних та домашніх навчальних закладах раннього віку та дитячих садках, відіграє британська асоціація дошкільної освіти. Вона має провідних спеціалістів з цього напрямку, які на високому рівні підтримують потреби в професійному розвитку та наставництві для роботи з батьками, родинами. Щоб забезпечити висококваліфіковану підготовку та професійний розвиток учителя дошкільної освіти, підходи названої асоціації

базуються на національних та міжнародних наукових дослідженнях.

Асоціація дошкільної освіти розробила і включає: одноденні спеціальні навчальні курси; воркшопи; розширені програми підтримки та вдосконалення педагогічної практики; програми розвитку практики лідерства та управління; дослідження; консультації; оцінку, моніторинг та відстеження прогресу; методи збирання та використання даних; поведінку, стосунки та взаємодію; дитячий розвиток; спілкування; основні напрями навчання; творчість; здоров'я та добробут; задоволення індивідуальних потреб дитини; спостереження та документування; поліпшення якості дошкільної освіти (Early Education. The British Association for early childhood education, 2019).

Отже, можна зазначити, що в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії на початку XXI ст. сформульовано конкретні цілі в системі професійного розвитку фахівців дошкільної освіти.

Професійний розвиток учителів дошкільної освіти спрямований у XXI столітті на збільшення обсягу знань, набір навичок. Результати всіх ініціатив професійного розвитку фахівців-дошкільників передбачають підвищення рівня в когнітивних, комунікативних, соціально-емоційних та поведінкових сферах. Професійний розвиток учителів відбувається для досягнення двох основних цілей: удосконалення здобутих знань і навичок; оволодіння новими знаннями, формування нових умінь і навичок. Перша мета стосується прогресування знань, які складаються із фактів, концепцій, ідей та пов'язаних з ними аспектів освітньої культури, а також навичок, що складаються з дії, яка засвоюється за допомогою інструктажу, моделювання та імітації тощо. Друга мета раннього професійного розвитку вчителів дошкільної освіти передбачає забезпечення того, щоб відповідальність за надання ефективних послуг та сприяння постійному розвитку перекладалася з формального тренера (тренера, консультанта, фасилітатора) на професіоналів у межах дошкільної освіти (Maxwell, 2006). Професійний розвиток учителів дошкільної освіти традиційно має 5 форм: формальна освіта; довіреність; спеціалізоване навчання; практика; коучинг або консультативна взаємодія [19].

Форми навчання у формальній навчальній освіті мають тенденцію бути меншими за тривалістю (наприклад, 3 дні порівняно з 10–16 тижнями) і мають менше можливостей для контакту з інструкторами для уточнення інформації. Тренінги (спеціальний тренувальний режим) або коучинг у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії в XXI ст. займає провідне місце серед учителів дошкільної освіти. Основними компонентами коучингу є зміцнення навичок та їх застосування. Тренінг вимагає знань і нових навичок (Zaslow, Martinez-Beck, 2006).

Як видно із зазначеного, у XXI ст. відбувається розвиток теоретичних основ професійного розвитку фахівців дошкільної освіти.

У XXI ст. у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії з'являються чартерні вищі школи. Джерелом виникнення ідеї чартерної школи виступає «Акт освітньої реформи» у Сполученому Королівстві, який дав можливість англійським школам позбутися залежності

від місцевих адміністрацій і підпорядковуватись та отримувати фінансування безпосередньо від Міністерства освіти (так звані грантові школи). Особливостями цих навчальних закладів є такі: розширення кількості та урізноманітнення освітнього доступного вибору; більш інноваційні та якісні; беруть на себе додаткові зобов'язання щодо звітності перед споживачами (батьками; тими, хто навчається); результатами є підвищення навчальних досягнень, якості освітніх послуг (Сбруева, 2008).

У цей період поширюються моделі неперервної професійної освіти дошкільних фахівців у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії, які сприяють підготовці вчителя за інтересами.

До основних постачальників професійного розвитку, крім чартерних ЗВО, моделей неперервної освіти, місцевих органів влади, самих навчальних закладів, належать також університети, які, крім участі в загальній професійній підготовці, пропонують цілий ряд курсів, часто в модульній формі, що призводить до присудження, наприклад, сертифікату (після еквівалента навчання одного терміну), чи то диплома (після еквівалента річного навчання) та ін. (Continuing Professional Development for Academic Staff Working in Higher Education, 2019).

Висновки. Історія розвитку освіти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії свідчить, що в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття вона містить конструктивний початок, що зумовив становлення визначення шляхів у системі професійного розвитку вчителів дошкільної освіти. У 80-90-ті роки ХХ ст. відбулися значні зміни в організації професійного розвитку вчителів дошкільної освіти, зокрема створювалися різні форми їх професійного розвитку.

На початку ХХІ століття на національному, регіональному, місцевому рівнях почалося вдосконалення професійного розвитку фахівців дошкільної освіти.

Система підготовки фахівця дошкільної освіти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії набула статусу однієї з найкращих у світі, що дозволяє їй бути конкурентоспроможною на ринку освіти. Тому її потрібно ретельно вивчати, визначати прогресивні ідеї й упроваджувати в освітній процес ЗВО України.

Література

1. Clegg, A. (1981). The role of HM inspectorate in in-service training. In C. Donoghue (Ed.), *In-service: The teacher and the school* (pp. 162-175). London: Kogan Page in association with the Open University.
2. Continuing Professional Development for Academic Staff Working in Higher Education https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/continuing-professional-development-academic-staff-working-higher-education-85_en
3. Early Education. The British Association for early childhood education <https://www.early-education.org.uk/what-our-associates-offer>
4. Education Act 1981 CHAPTER 60 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/60/enacted>
5. Education Act 2002 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/32/contents/enacted>
6. Evans, K. (1993). *School-based in-service education: Case studies and guidelines for implementation*. Netherlands: Association for Teacher Education in

Europe, Phaedon.

7. Fixsen, D. L., Naoom, S. F., Blase, K. A., Friedman, R. M. and Wallace, F. 2005. Implementation research: A synthesis of the literature. Tampa: University of South Florida, Louis de la Parte Florida Mental Health Institute, The National Implementation Research Network.

8. Henderson, E. S. (1978). The evaluation of in-service teacher training. London: Croom Helm.

9. Higgins, S., & Leat, D. (2001). Horses for courses or courses for horses: What is effective teacher development? In Soler, Craft, & Burgess (Eds.), Teacher development: Exploring our own practice (pp. 57-69). London: Paul Chapman Publishing in association with The Open University.

10. Holt, G., Boyd, S., Dickinson, B., Hayes, H., & Le Metais, J. (1997). Education in England and Wales: A guide to the system. Slough: National Foundation for Educational Research (NFER).

11. Maxwell, L. E. 2006. Using environment-behavior research to inform parent education and early childhood caregivers' training programs. Atlanta, GA: Environmental Design Research Association.

12. Morant, R. W. (1981). In-service education within the school. London: George Allen & Unwin.

13. Pike, C. (1993). Appendix 2, Case E.P.1. Developing understanding and practice of evaluation. In Evans (Ed.), School-based in-service education: Case studies and guidelines for implementation (pp. 74-82). Netherlands: Association for Teacher Education in Europe, Phaedon.

14. Williams, M. L. (1991). In-service education and training. London: Cassell.

15. Zaslow, M. and Martinez-Beck, I., eds. 2006. Critical issues in early childhood professional development. Baltimore: Brookes.

16. Берегова О.А (2017) Міжнародний досвід професійного розвитку педагогічних працівників. *Молодий вчений*. № 10 (50). 397-402

17. Прокопчук, О. І. (2016) Професійна підготовка фахівців дошкільної освіти у Великій Британії : дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 215.

18. Сбруєва, А. А. (2008) Чартерна школа. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень*. Київ : Юрінком Інтер, 995–996.

19. Семенець-Орлова І. (2015) Великобританія: нові вчителі для нового суспільства. URL: <http://education-ua.org/ua/porivnyalna-pedagogika/460-velikobritaniya-novi-vchiteli-dlya-novogo-suspilstva>

20. Филипська В.І. (2015) Система заохочень до професійного самовдосконалення вчителів у Великій Британії (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Х, 252.

References

1. Clegg, A. (1981). The role of HM inspectorate in in-service training. In C. Donoghue (Ed.), In-service: The teacher and the school (pp. 162-175). London: Kogan Page in association with the Open University. [in English].

2. Continuing Professional Development for Academic Staff Working in Higher Education. URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/continuing-professional-development-academic-staff-working-higher-education-85_en [in English].

3. Early Education. The British Association for early childhood education. URL: <https://www.early-education.org.uk/what-our-associates-offer> [in English].

4. Education Act 1981 CHAPTER 60. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/60/enacted> [in English].

5. Education Act 2002. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/32/contents/enacted> [in English].
6. Evans, K. (1993). School-based in-service education: Case studies and guidelines for implementation. Netherlands: Association for Teacher Education in Europe, Phaedon. [in English].
7. Fixsen, D. L., Naoom, S. F., Blase, K. A., Friedman, R. M. and Wallace, F. 2005. Implementation research: A synthesis of the literature. Tampa: University of South Florida, Louis de la Parte Florida Mental Health Institute, The National Implementation Research Network. [in English].
8. Henderson, E. S. (1978). The evaluation of in-service teacher training. London: Croom Helm. [in English].
9. Higgins, S., & Leat, D. (2001). Horses for courses or courses for horses: What is effective teacher development? In Soler, Craft, & Burgess (Eds.), Teacher development: Exploring our own practice (pp. 57-69). London: Paul Chapman Publishing in association with The Open University. [in English].
10. Holt, G., Boyd, S., Dickinson, B., Hayes, H., & Le Metais, J. (1997). Education in England and Wales: A guide to the system. Slough: National Foundation for Educational Research (NFER). [in English].
11. Maxwell, L. E. 2006. Using environment-behavior research to inform parent education and early childhood caregivers' training programs. Atlanta, GA: Environmental Design Research Association. [in English].
12. Morant, R. W. (1981). In-service education within the school. London: George Allen & Unwin. [in English].
13. Pike, C. (1993). Appendix 2, Case E.P.1. Developing understanding and practice of evaluation. In Evans (Ed.), School-based in-service education: Case studies and guidelines for implementation (pp. 74-82). Netherlands: Association for Teacher Education in Europe, Phaedon. [in English].
14. Williams, M. L. (1991). In-service education and training. London: Cassell.
15. Zaslow, M. and Martinez-Beck, I., eds. (2006). Critical issues in early childhood professional development. Baltimore: Brookes. [in English].
16. Berehova O.A (2017) Mizhnarodnyy dosvid profesiynoho rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv [International experience of professional development of teaching staff]. *Molodyy vchenyy*. № 10 (50). 397-402 [in Ukrainian].
17. Prokopchuk, O. I. (2016) Profesiyna pidhotovka fakhivtsiv doshkil'noyi osvity u Velykiy Brytaniyi [Professional Training of Preschool Education Specialists in the United Kingdom] : dys. na zdob. nauk. stup. kand. ped. nauk : 13.00.04. Kirovohrad, 215. [in Ukrainian].
18. Sbruyeva, A. A. (2008) Charterna shkola [Charter School]. *Entsyklopediya osvity / Akad. ped. nauk Ukrainy* ; holovnyy red. V. H. Kremen'. Kyiv : Yurinkom Inter, 995–996. [in Ukrainian].
19. Semenets'-Orlova I. (2015) Velykobrytaniya: novi vchyteli dlya novoho suspil'stva [UK: New Teachers for a New Society.]. URL: <http://education-ua.org/ua/porivnyalna-pedagogika/460-velikobrytaniya-novi-vchyteli-dlya-novogo-suspilstva> [in Ukrainian].
20. Fylyps'ka V.I. (2015) Systema zaokhochen' do profesiynoho samovdoskonalennya vchyteliv u Velykiy Brytaniyi (druha polovyna XX – pochatok XXI stolittya) [A system of incentives for professional self-improvement of teachers in the United Kingdom (second half of XX – beginning of XXI century)]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. KH. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Показана історія розвитку освіти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, що в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття містить конструктивний початок, який зумовив становлення і поступовий розвиток та визначив шляхи в системі професійного розвитку вчителів дошкільної освіти.

Мета статті – схарактеризувати різні аспекти проблеми професійного розвитку фахівців дошкільної освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в системі неперервної освіти. У 80-90-ті роки ХХ ст. відбулися значні зміни в організації професійного розвитку вчителів дошкільної освіти, зокрема створювалися різні форми такої діяльності. Основними організаторами професійного розвитку були: місцеві органи влади, заклади дошкільної освіти, університети, в яких організовувались спеціальні курси; різні консультативні комітети типу кванго (*quango*) – неурядові організації, які створені й фінансуються урядом (отже, підзвітні йому), але формально незалежні у своїй діяльності.

На початку ХХІ століття почалася нова хвиля професійного розвитку фахівців дошкільної освіти, адже ним займаються на всіх рівнях: національному, регіональному, місцевому, зокрема запроваджено посаду Міністра у справах шкільної реформи; оновлено стандарти в освіті. Особливу роль у підвищенні рівня професійного розвитку відіграє британська асоціація дошкільної освіти, яка розробила різні курси, програми, сформулювала конкретні цілі в системі професійного розвитку фахівців дошкільної освіти; підвищується рівень знань, умінь, навичок, їх оновлення у процесі професійного розвитку; до основних постачальників професійного розвитку фахівців дошкільної освіти, крім місцевих органів влади, самих навчальних закладів, належать чартерні ЗВО, університети, створюються і поширюються різні моделі, які пропонують низку курсів, програм для неперервного професійного розвитку фахівців дошкільної освіти; використовуються різноманітні форми і методи навчання, які сприяють підвищенню кваліфікації вчителя-дошкільника.

Ключові слова: Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, британська система професійного розвитку фахівців, дошкільна освіта, вчитель-дошкільник, система неперервної освіти.